

*О.С. Мокрозуб – студентка III курсу економіко-правового факультету
Маріупольського державного гуманітарного університету;
науковий керівник – ст. викладач кафедри конституційного,
адміністративного та міжнародного права
Маріупольського державного гуманітарного університету Т.С. Жукова*

ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННІЙ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЖИТТЯ

За роки незалежності України, із розвитком її як правової та демократичної держави, прагненням побудови цивілізованого суспільства охорона життя та здоров'я людини набуває особливого значення, що сприяло законодавчому вирішенню найважливіших проблем охорони життя і здоров'я людини. В українському суспільстві, зростає розуміння значення цінності людини, її життя та здоров'я. Така законодавча активність у сфері охорони здоров'я свідчить, з одного боку, про розширення правового регулювання суспільних відносин, а з іншого – про визрівання передумов для нової кодифікації законодавства про охорону здоров'я [1, с. 56].

Право людини на життя і здоров'я є головним серед прав, що захищаються державою, оскільки при втраті життя або здоров'я втрачають значення інші цінності. Відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканість та безпека є найвищими соціальними цінностями [4]. Одним із засобів їх охорони є трансплантація органів та тканин людини. Проте розвиток законодавства про охорону здоров'я і виникнення нових об'єктів правової охорони не привели до вироблення кримінально-правових механізмів, спроможних ефективно протистояти посяганням.

Практика доводить, що можливості трансплантації породжують зловживання нею, торгівлю органами або тканинами, їх примусове вилучення, насильницьке донорство крові і навіть вбивство з метою трансплантації органів або тканин людини, що є жорстоким порушенням одного з головних прав людини – права на життя. Проблема трансплантації органів і тканин людини – одна з головних проблем забезпечення права людини на життя. Можна співчувати тисячам хворих, які потребують пересадки органів, але не слід забувати, що за піднятою проблемою стоїть безпека кожної окремої людини, а не тільки тієї, що потребує пересадки органу або тканини. Це підтверджує необхідність не тільки медично-правового та наукового забезпечення діяльності у сфері трансплантації органів або тканин людини та донорства крові, але й її кримінально-правової охорони, що в свою чергу обумовлює необхідність дослідження цієї проблеми наукою кримінального права.

Відомо, що з посиленням криміналізації суспільства, в умовах важкого соціально-економічного стану в ньому зростає кількість злочинів, пов'язаних з розтинанням людей, з викраденням дітей і дорослих з метою видалення органів, надання кредитів приватними особами громадянам з метою подальшого примусу розрахуватися органами та ін. Важкі соціально-

економічні умови, в яких перебуває Україна, злидений стан вітчизняних пенітенціарних закладів, інтернатів, дитячих будинків – посилює небезпеку того, що саме слабо захищені верстви населення стануть першими донорами “ по неволі ”, що саме їх органи будуть експортуватися за кордон або продаватися тим національним реципієнтам, які заплатили б великі суми за трансплантати [2, с. 126].

Торгівля органами або тканинами людини означає укладання угод, що передбачають їх купівлю-продаж, у т.ч. зовнішньоторговельних. Згідно з законодавством України укладання таких угод є незаконним у всіх випадках, крім випадків купівлі-продажу кісткового мозку.

В Україні створена певна законодавча база для здійснення трансплантації органів і тканин людині. Положення знайшли свій розвиток у таких законах України: “Про донорство крові та її компонентів” (1995); “Про лікарські засоби” (1996); “Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині” (1999), які ще більше деталізували регулювання суспільних відносин у цій сфері.

На жаль, огляд літератури показує, що проблеми кримінально-правового регулювання трансплантації органів і тканин людини не піддавалися системному аналізу та комплексному науковому вивченню. Питання щодо правомірності трансплантації в науковій літературі визначено неоднаково. На думку В.О. Глушкова, ступінь суспільної небезпеки цього діяння досить великий, а Україна стала одним із незаконних ринків, звідки органи та тканини людини надходять для трансплантації [3, с. 91]. Інші автори вважають, що ризик при проведенні подібної операції правомірний, якщо допускається законом на підставі наукової обґрунтованості операції та за згодою хворого чи його законних представників, хоча у виключних випадках це можливо і без відповідної згоди [2, с. 125].

Особливої уваги потребує необхідність належного законодавчого вирішення питання про трансплантацію від померлого, що робить наголос на необхідності врахування вимог щодо цього міжнародно-правових актів і постанов відповідних міжнародних організацій. Таким чином, практично визначені правові засади трансплантації і надалі залишається актуальними проблемами сучасного українського суспільства в сфері забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Література

1. Балабко, В. В. Кримінальна відповідальність медичних працівників за злочини проти життя та здоров'я особи: проблемні аспекти [Текст] / В. В. Балабко // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2009. – № 2. – С. 56–61.
2. Гринчак, С. В. Кримінально-правова відповідальність за порушення порядку трансплантації органів або тканин людини / С. В. Гринчак // Новий кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення. – К., 2002. – С. 123–126.
3. Глушков, В. О. Проблеми вдосконалення кримінального законодавства України щодо відповідальності за злочини у сфері медичного обслуговування населення [Текст] / В. О. Глушков // Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи. – К., 2004. – С. 90–93.